مجله راهبردهای آموزش
دوره ۲، شماره ٤، زمستان ۱۳۸۸
صفحات: ۱۸۳ تا ۱۸۷

مروری

# تدریس در گروه‌های کوچک (بحث گروهی)

**محمد ملکوتی** [*] *BSc*

[*] دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌ا...(عج)، تهران، ایران

**چکیده**

**مقدمه.** سال‌هاست که ارایه دروس نظری به دانشجویان و دانش‌آموزان به شیوه سنتی سخنرانی ادامه دارد و هر دو گروه اساتید و فراگیران از کم‌بازدهی و کسل‌کنندگی کلاس‌ها ناراضی‌اند. امروزه در دنیا هیچ فعالیتی در زمینه‌های علم و فنّاوری، اقتصاد و حتی فکر و اندیشه به‌صورت فردی انجام نمی‌شود. کار گروهی یکی از روش‌های اصلی تدریس است و باید دانش‌آموزان و دانشجویان به انجام کار گروهی تشویق شوند. کار و بحث گروهی، در عین این‌که روش‌های آموزشی هستند، هدف نگرشی بسیار مهمی نیز تلقی می‌شوند. کار گروهی فرصت ایجاد نگرش‌های مثبت نسبت به مدرسه و دانشگاه و علم را در ذهن‌های دانش‌آموزان و دانشجویان به‌وجود می‌آورد و تعامل عاطفی را بین آنها تقویت می‌کند. هدف اصلی از ارایه و گردآوری این مقاله، بررسی و شناساندن بهتر روش تدریس در گروه‌های کوچک یا همان بحث گروهی بود.

**نتیجه‌گیری.** کار و بحث گروهی، دانش‌آموزان را با مشکلاتی که در بزرگسالی بر سر راه زندگی اجتماعی آنها وجود دارد، آشنا می‌کند و راه مقابله و برطرف کردن مشکلات را به آنان می‌آموزد. در واقع این نوع آموزش، تمرینی کوچک برای رسیدن به زندگی اجتماعی بهتر است. در جریان کار گروهی، فراگیر علاوه بر تجربه‌اندوزی در تقسیم کار و مسئولیت، تجربیاتی نیز در زمینه مدیریت و سازمان‌دهی فعالیت‌ها به‌دست می‌آورد. شرکت در کار و بحث گروهی باعث یادگیری عمیق‌تر و ماندگارتر می‌شود.

**کلیدواژه‌ها:** بحث گروهی، تدریس، فنون تدریس، تعلیم و تربیت

# Teaching in small groups (Group discussion)

**Malakouti M.*** ***BSc***

*Faculty of Nursing, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

**Abstract**

**Introduction.** For years, the theoretical courses presented to students and pupils by traditional lecture method and both teachers and students were unhappy from low-efficiency and boring of classes. Today, no work in the world is done in the fields of science and technology, economics and even thought individually. Teamwork is one of the main methods of teaching and students must be encouraged for work in group. Although the group work and discussion are teaching methods, they are also considered as an important objective attitude. Group working makes the opportunity to create positive attitudes toward school and university in the minds of students and strengthen emotional interaction between them. The main purpose of collecting and providing this article was to better evaluate and introduce of small groups teaching or group discussion.

**Conclusion.** Group work and discussion, make students familiar with problems in adult life and teach them the ways to solve problems. In fact, this type of training is a small practice to achieve better social life. During group work, in addition to accumulation of experience of dividing labor and responsibility, students achieve experiences as well in management and organization of activities. Participation in group work and discussion make learning deeper and lasting.

**Keywords:** Group Discussion, Teaching, Teaching Techniques, Education

[ Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26 ]

نویسنده مسئول: محمد ملکوتی. تمام درخواست‌ها باید به نشانی malakouti2000@gmail.com فرستاده شوند.

دریافت مقاله: ۱۳۸۸/۹/۲۵ پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۱۱/۱۸

**مقدمه**

رسالت تعلیم و تربیت، پرورش انسانی پویا و پرسشگر است، که می‌خواهد از قیدهای بی‌شمار و گوناگون درون و بیرون خود رها گردد، راه تکامل همه‌جانبه خود را هموار سازد و به رموز موقعیت فردی و اجتماعی خود و دنیای متغیری که در آن زندگی می‌کند، تا آنجا که ممکن است دست یابد. از آنجا که هیچ‌کس جز خود انسان نمی‌تواند چنین هدف‌هایی را تامین کند، درنتیجه انسان برای نیل به کمال واقعی و خلیفه‌الهی شدن روی زمین، هم یگانه هدف اصلی تعلیم و تربیت می‌شود و هم یگانه وسیله آن [۱].

یکی از راه‌های مفید برای نیل به اهداف آموزشی و درسی، فرآیند تدریس است که به‌دلیل اهمیت آن در آموزش بسیار مورد توجه مربیان است. تدریس بخشی از آموزش است و همچون آموزش یک سلسله فعالیت‌های منظم، هدفمدار و از پیش‌طراحی شده را در بر می‌گیرد و هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری از سوی معلم است، تدریس از موضوعاتی است که دارای بیشترین ادبیات در حوزه تعلیم و تربیت است و عبارتست از: تعامل یا رفتار متقابل مربی و فراگیر براساس طرح منظم و هدفدار معلم، برای ایجاد تغییر در رفتار فراگیر. مفهوم تدریس به آن قسمت از فعالیت‌های آموزشی که با حضور معلم در کلاس درس اتفاق می‌افتد اطلاق می‌شود . برای درک بهتر مفهوم تدریس چهار ویژگی خاص تدریس بیان می‌شود:

۱- وجود تعامل بین معلم و دانش‌آموزان.

۲- فعالیت براساس اهداف معین و از پیش تعیین شده.

۳- طراحی منظم باتوجه به موقعیت و امکانات.

۴- ایجاد فرصت و تسهیل یادگیری [۱].

معلم، فراگیر و محتوا، حداقل عناصر یک آموزش هستند که در تدریس وجود دارند و نبود هر یک از این عناصر موجب از بین رفتن تدریس می‌شود. به‌دلیل اهمیت و تاثیر فراوانی که تدریس در آموزش و یادگیری دارد، عده‌ای تصور می‌کنند آموزش همان تدریس است، در صورتیکه تدریس بخشی از آموزش است که معمولاً توسط مربی انجام می‌شود، ولی آموزش مجموعه‌ای از فعالیت‌ها است که قصد و غرض آن تحقق اهداف آموزشی است، درواقع آموزش کل است و تدریس جز آموزش است، آموزش می‌تواند بدون تدریس انجام گیرد، اما تدریس خارج از آموزش معنا نمی‌یابد. مقصد تدریس یادگیری است ولی هدف آموزش تحقق اهداف آموزشی و پرورشی است [۱]. در تدریس، دانش‌آموزان باید همراه با معلمان خود فعالانه در رخدادهای آموزشی مشارکت کنند و با حل مسایل و مشکلات، عملا به کسب اطلاعات و بازسازی اندیشه خود بپردازند، نه‌اینکه صرفا براساس یک روش قالبی ثابت بر محفوظات خود بیفزایند که در این صورت انگیزه چندانی برای یادگیری نخواهند داشت. تدریس کارکردهای درونی مختلفی دارد که بدون آنها رسیدن به اهداف آموزشی با مشکل مواجه می‌گردد [۲]:

۱. ایجاد انگیزه: اولین کارکرد تدریس باید ایجاد انگیزه برای یادگیری باشد، زیرا این کارکرد یکی از عوامل بسیار مهم در فرآیند یاددهی- یادگیری و آموختن است. تا زمانی که دانش‌آموزان انگیزه‌ای برای یادگیری نداشته باشند، تدارک فعالیت‌های آموزشی کاری عبث خواهد بود. *جان هوات* می‌گوید متاسفانه اغلب معلمان در فرآیند تدریس بدون توجه به چنین کارکردی از دانش‌آموزان انتظار دارند که ساکت بمانند و به‌جای پرسش، دستورات را اجرا کنند، درنتیجه کنجکاوی و پرسش طبیعی جای خود را به انفعال و بی‌ارادگی خواهد داد. دانش‌آموزان می‌آموزند که از پرسش‌ها و پاسخ‌های خود صرف‌نظر کنند و تنها به پرسش‌های معلم‌شان پاسخ دهند. در چنین فرآیندی احتیاط جای کنجکاوی و پرسش را می‌گیرد و فکرکردن جایش را به یادداشت‌برداشتن از افکار دیگران می‌دهد. هنگامی که موضوع درس به منزله حقیقت عینی و جزمی ارایه شود، شکی نیست که بی‌تفاوتی و انفعال، جایگزین انگیزه‌های یادگیری خواهد شد.

۲. ایجاد عدم تعادل در دانش‌آموزان: یکی از هدف‌های اصلی تعلیم و تربیت، انتقال دانش‌آموزان از دنیای خودمحور مبتنی بر تجربیات شخصی محسوس، به قلمرو دنیای علمی غنی‌تر، که متضمن ارزش‌ها و حقایق متعدد و گوناگونی باشد، است.

۳. کنش متقابل

۴. کسب اطلاعات جدید

۵. ذخیره‌سازی و اصلاح مجدد اطلاعات

۶. انتقال اطلاعات

۷. کنترل، هدایت و تحول: این کارکرد بالاترین و مهم‌ترین کارکرد یک تدریس موثر است و شاید در برگیرنده همه کارکردهای دیگر باشد [۲].

روش تدریس، راه منظم، باقائده و منطقی ارایه درس است به روش ماهرانه. تنوع در روش تدریس به ایجاد جاذبه درسی منجر می‌شود. اختصاص بخشی از وقت کلاس درس، به‌ویژه انتهای وقت کلاس، به گفت‌وگو درباره روش تدریس و جو کلاس می‌تواند در بهبود و افزایش کیفیت فرآیند یاددهی- یادگیری مفید باشد. روش‌های تدریس در متون و منابع مختلف تقسیمات گوناگونی دارند که به یکی از آنها اشاره می‌شود:

الف) روش‌های تاریخی: روش‌هایی که درگذشته‌های دور از آنها استفاده می‌شده است مثل روش سقراطی و روش مکتب‌خانه‌ای.

ب) روش‌های نوین: روش‌هایی که متکی به یافته‌های روان‌شناسی و علوم‌تربیتی است، شامل: روش توضیحی، روش سخنرانی، روش اکتشافی، روش حل‌مسأله، روش پرسش و پاسخ، روش گروه‌های کوچک، روش مباحثه، روش نمایشی، روش گردش‌علمی، روش ایفای نقش و غیره.

یکی از روش‌های فعال و نوین روش بحث‌گروهی است. این روش در میان روش‌های مبتنی بر بحث، بیش از همه مورد استفاده قرار می‌گیرد. این روش از مفیدترین و معتبرترین روش‌های آموزشی است و هدف آن دست‌یابی به توافق، نسبت به نتیجه‌گیری‌های کلی است. اساس این روش این است که آموزشگر سئوالاتی را مطرح می‌کند و گروه طی جلساتی در مورد پاسخ آن سئوال، مشارکت کرده و به



[ Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26 ]

اظهارنظر و ارایه پاسخ می‌پردازند. بحث‌گروهی فرآیندی جمعی برای تفکر پیرامون حل‌مساله است و مبتنی بر آرای همه می‌باشد. فراگیران شرکت‌کننده در گروه، فرصت مساوی برای بحث و اظهار عقیده دارند [۳]. با توجه با توجه به کارکردهای روش بحث‌گروهی، هدف از نگارش این مقاله معرفی روش بحث‌گروهی و ارتباط آن با یادگیری مشارکتی در گروه‌های کوچک است، اینکه اجرای این روش به‌طور کلی چگونه است و اجرای آن در گروه‌های کوچک موجب تسهیل تحقق اهداف آموزشی می‌گردد.

## روش تدریس بحث‌گروهی

روش بحث‌گروهی یکی از از روش‌های موثر آموزشی است، زیرا محور کار در این روش مباحثه و مناظره است. در این روش مطالب علمی مستقیما به وسیله معلم در اختیار دانش‌آموزان قرار نمی‌گیرد، بلکه معلم منابعی را معرفی می‌کند تا دانش‌آموزان خود به مطالعه و جمع‌آوری اطلاعات بپردازند، ازاین رو در این روش علاقه و تسلط دانش‌آموز بر محتوا بسیار مهم است. در این روش علاوه بر کسب اطلاعات علمی و پرورش تفکر دانش‌آموز، توانایی اظهار نظر در جمع نیز در شاگرد ایجاد می‌شود و انتقادپذیر و منتقد بار می‌آید. علاوه بر این، توانایی مدیریت، قدرت بیان، قدرت استدلال، قدرت تجزیه و تحلیل و قدرت تصمیم‌گیری‌اش تقویت می‌شود [۳]. بحث‌گروهی یک روش تعاملی است که تبادل افکار را امکان‌پذیر می‌سازد. بهترین شیوه‌های یافتن پاسخ پرسش‌ها و گفت‌وگو با یکدیگر است. در بحث‌گروهی افکار جدید مورد ارزیابی و آزمون قرار می‌گیرند و به پیدایش افکار جدید و کاوش مفاهیم نو می‌انجامند و به فراخاندیشی (باز شدن ذهن) نسبت به نگرش‌ها و ارزش‌ها کمک می‌کنند. شرکت‌کنندگان باید تفاوت میان واقعیت و عقیده (نظر شخصی) را تشخیص دهند و مهارت گوش فرادادن و تحلیل کردن آنچه را می‌شنوند، تمرین کنند، بحث‌گروهی به ایجاد همبستگی و اعتماد می‌انجامد. تفاوت نظر، تفاوت نژاد، تفاوت جنسیت و مشارکت باید مورد ارج‌گذاری قرار گیرد. هر نوع کار گروهی به پرورش مهارت‌های برقراری ارتباط میان‌فردی می‌انجامد. بحث گروهی به مطلع شدن افراد و سهیم کردن آنان در اطلاعات و تامل درباره افکار دیگران قبل از دستیابی به توافق جمعی درباره یک موضوع کمک می‌کند [۴]. روش بحث‌گروهی می‌تواند جنبه رسمی یا غیررسمی داشته باشد. مثلا بحث‌گروهی در کلاس آموزشی جنبه رسمی دارد، ولی بحث‌گروهی در یک اجتماع محلی، جنبه غیررسمی خواهد داشت [۳].

وجود اشخاص آگاه و مطلع در رابطه با موضوع، به انتقال پیام‌ها و اطلاعات کمک خواهد کرد، در روش بحث‌گروهی، تعیین هدف، برنامه، روش‌های انجام کار و حل‌مسأله براساس آرا امکان‌پذیر است، می‌توان از تابلو یا کاغذ برای ثبت نظرات استفاده کرد و در آخر آنها را جمع‌بندی نمود. بدیهی است که گروه می‌تواند انواع مختلفی داشته باشد و گروه‌هایی از افراد را که از نظر شغل، محل سکونت، وضعیت تحصیلی، قشر اجتماعی، نیاز علمی و آموزشی و یا پاره‌ای ویژگی‌های دیگر تشابه دارند، را شامل شود. در تمامی گروه‌ها، آنچه اساسی است وجود رهبری (به‌عنوان هماهنگ‌کننده اصلی) و اعضای مشخص و معین است. برحسب موضوع و مقتضیات و شرایط، اعضای مختلف ممکن است در طول مدت برنامه و از زمانی تا زمان دیگر، نقش‌ها و فعالیت‌های متفاوتی برعهده گیرند. بدیهی است که گروه‌ها، فقط عهده‌دار بحث پیرامون مباحث و مسایل هستند و امور اجرایی را به اشخاصی که در این زمینه مسئول هستند واگذار می‌کنند [۳].

## شرایط اساسی جهت اجرای موثر بحث‌گروهی

۱. جوی در گروه حاکم باشد که مشوق شرکت فعالانه همه اعضا در بحث شود، نظرات فراگیران بدون بازجویی و ایرادگیری و قضاوت مورد توجه قرار گیرد، شخصیت افراد زیر سئوال نرفته و تحقیر نشود.
۲. سئوالات به همه گروه ارایه شود.
۳. به افرادی که پاسخ آنها از طرف گروه رد شده است، فرصت جواب‌گویی داده شود.
۴. فراگیران شرکت‌کننده در بحث‌گروهی، باید اطلاعات مناسبی در مورد موضوع داشته باشند.
۵. فراگیران شرکت‌کننده در بحث‌گروهی نظرات خود را بدون ترس از تصحیح شدن از جانب آموزشگر یا سایر اعضای گروه ارایه دهند.
۶. آموزشگر نقش‌های خود را به‌خوبی ایفا نماید [۳].

## دروس و موضوع‌های متناسب با روش بحث‌گروهی

در این روش، شاگردان بیش از استفاده از کتاب یا معلم، خود موظف به یافتن نتایج، اصول و راه‌حل‌ها هستند و این در صورتی امکان‌پذیر است که شاگردان به موضوع علاقه‌مند باشند. دروس و موضوع‌هایی چون ریاضیات، علوم طبیعی، مهندسی و ... برای بحث‌گروهی کارآیی ندارند و در عوض علومی چون علوم اجتماعی، تاریخ، اقتصاد، فلسفه، علوم سیاسی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی با این روش قابلیت تدریس دارند [۴].

در اینجا این سئوال مطرح می‌شود که چه‌موقع و چه موضوع‌هایی را می‌توان با روش بحث‌گروهی تدریس کرد؟

۱. موقعی که فراگیران درباره موضوع، اطلاعات لازم را داشته باشند یا بتوانند کسب کنند.
۲. موضوع‌هایی که بتوان درباره آن نظرات مختلف و متفاوت ارایه داد.
۳. موضوع مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث باشد.

## مراحل اجرای روش بحث‌گروهی

روش بحث‌گروهی همانند سایر روش‌ها، دارای مراحل آمادگی، طراحی و اجرا است. آمادگی و طراحی شامل گام‌های زیر است:



[ Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26 ]

الف) انتخاب موضوع: مدرس موضوعی را انتخاب می‌کند که شرکت‌کنندگان درباره آن دانش قبلی لازم را برای بحث داشته باشند، به‌همین دلیل اغلب جلسات بحث، بعد از جلسات سخنرانی گذاشته می‌شود. موضوعات و عناوین روش بحث‌گروهی باید با هدف ارتباط داشته و در قالب کلمات و جملات صریح و روشن بیان شوند [۴].

ب) فراهم کردن زمینه‌های مشترک: قبل از شروع بحث‌گروهی، لازم است سطح اطلاعات شاگردان درباره موضوع یکسان شود. معلم موظف است در شروع بحث، تحت عنوان مقدمه، هدف و ضوابط بحث‌گروهی را شرح دهد و باید نقش خود را در جریان بحث تاحد یک شنونده کاهش دهد. وظایف معلم در روش بحث‌گروهی، شامل: ۱) فراهم کردن امکانات، ۲) شرکت در بحث و ۳) کنترل و هدایت بحث است. در جریان بحث‌گروهی معلم باید نقش شاگردان را به‌دقت به آنان بیاموزد. شاگردان باید درباره موضوع از قبل، مطالعه کنند، وسط حرف دیگران وارد نشوند، با یکدیگر صحبت نکنند، کاملاً به صحبت‌های دیگران گوش کنند و انتظار نداشته باشند که نظر آنها حتما پذیرفته شود [۴].

ج) تعیین نحوه آرایش شبکه‌های ارتباطی: ترتیب قرارگرفتن و نشستن فراگیران، رهبر گروه، شخص مهمان و ناظر یا ارزیاب در نوع ارتباط موثر است. آرایش شبکه‌های ارتباطی معمولا به دو صورت متمرکز و غیرمتمرکز صورت می‌گیرد. در شبکه‌های ارتباطی متمرکز یک فرد محور و مرکز ارتباط است (فردی قوی و مقتدر)، اما در شبکه ارتباطی غیرمتمرکز همه افراد فرصت و امکان مساوی ارتباطی دارند. نحوه آرایش شبکه‌های ارتباطی غیرمتمرکز به صورت‌های زیر است: شبکه ارتباطی دایره‌ای و شبکه ارتباطی چندکانالی (قوی‌ترین و موثرترین نوع ارتباط در بحث‌گروهی است). در مسایلی که توافق عمومی وجود ندارد یا در سطح بالا نیست استفاده از شکل غیرمتمرکز مناسب‌تر است، زیرا سبب می‌شود گروه با انگیزه بیشتری در بحث شرکت کنند و احتمالا نتیجه بهتری خواهند گرفت. نحوه آرایش شبکه‌های ارتباطی متمرکز به‌صورت‌های زیر است: ۱) آرایش چرخی یا شبکه ارتباط چرخی؛ ۲) شبکه ارتباطی زنجیره‌ای؛ و ۳) شبکه ارتباطی ایگرگی (Y). اجرای بحث گروهی شامل سه گام است:

گام اول: بیان هدف‌های تدریس، بیان منظور بحث، توضیح ارتباط بحث با آنچه یادگیرندگان تاکنون آموخته‌اند و استفاده از پیش‌سازمان دهنده برای جلب‌توجه شرکت‌کنندگان است.

گام دوم: هدایت بحث است، مسئولیت این قسمت به‌عهده مدرس است و بایستی به‌نحوی هدایت شود تا تفکرخلاق و تنوع پاسخ تقویت شود، پرسش‌ها باید حاوی کلمات کلیدی مرتبط با موضوع و هدف بحث باشند و مانع از پاسخ‌های بلی یا خیر شوند و مدرس باید بر کیفیت پاسخ‌ها نیز نظارت داشته باشد.

گام سوم: خلاصه کردن بحث است، مسئولیت این قسمت نیز بر عهده مدرس است، که برای روشن نمودن آراء مورد بحث و دستیابی به توافق جمعی صورت می‌گیرد [۴].

## روش بحث‌گروهی و یادگیری مشارکتی در گروه‌های کوچک

روش بحث‌گروهی را می‌توان به صورت گروههای کوچک اجرا نمود، بحث در گروه‌کوچک، برای شرکت‌کنندگان امکان شناسایی یکدیگر و احساس تعلق به یک جمع را فراهم می‌کند [۵]. دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک که خود انتخاب می‌کنند به کار گروهی مشغول می‌شوند (ولی در انجام تکالیف عادی به‌تنهایی کار می‌کنند) و درباره موضوعی بحث می‌کنند، با روش بارش‌مغزی با ایده‌ها و اندیشه‌های تازه برخورد می‌کنند و اطلاعات را سازمان می‌دهند [۶]. گروه‌های کوچک شامل گروه‌های یادگیری مشارکتی (در این شیوه افراد فرصت برای بررسی موفقیت در گروه دارند و پاسخ‌گویی به‌صورت فردی و پاداش به‌صورت گروهی است)؛ گروه‌های حل‌مساله (هدف پرورش روحیه تعاون، کنجکاوی، جستجوگری و تفکرانتقادی است. در این گروه‌ها بهترین راه‌حل برای یک مساله مورد بحث قرار می‌گیرد؛ و بررسی گروهی (افراد هر گروه مساله‌ای را بررسی می‌کنند و گزارش آن را تهیه و به سایرین ارایه می‌دهند که به این ترتیب کارکردن با یکدیگر تقویت می‌شود).

مهم‌ترین مساله در این گروه‌ها، یادگیری مشارکتی است، تحقیقات گوناگون مؤید این مسأله است که این روش نسبت به دیگر یادگیری‌ها نظیر رقابتی و انفرادی پیشرفت‌تحصیلی بالاتری را بوجود آورده است. درواقع این روش فرهنگ کـار گروهی را در بین فراگـیران توسعه می‌دهد، که شامل جو اعتماد، انتظارات باتوجه به شمار افراد گروه و تمایل برای کمک به همدیگر و مشارکت یکسان است [۷].

در این روش ابتدا به‌روش بارش مغزی نظر همه افراد مطرح می‌شود (در این گروهها به تعدد نظرات ارج گذاشته و از همه نظرات استقبال می‌شود) ولی نظرات مورد ارزیابی یا انتقاد قرار نمی‌گیرند، بلکه قضاوت در مورد نظرات به مراحل بعدی موکول می‌شود. در این روش، ربودن افکار دیگران تشویق می‌شود، به‌ویژه اگر فکر جدیدی عرضه شود، چون این‌کار باعث افزایش خلاقیت می‌شود. سپس یکی از شرکت کنندگان مطالب را خلاصه می‌کند، البته مدرس قبلا ملاک‌هایی برای خلاصه‌کردن ارائه می‌کند. در این میان افکاری احتمال موفقیت بیشتری دارند که در کوتاه‌مدت عملی و قابل‌آزمون باشند [۴].

برای انجام فعالیت‌های گروهی در جهت یادگیری مشارکتی موفقیت‌آمیز، اهداف آموزشی و جدول زمانی مشخص مورد نیاز است. در گروه، هر عضو باید نقش و وظایف خاصی داشته باشد، مانند: ثبت کردن، گزارش کردن، نظارت کردن، مشاهده‌گری، مسئول تجهیزات بودن و ...، نقش‌ها باید در گروه مدام تغییر داده شود، به‌طوری که اعضای گروه برای عمل در نقش‌های جدید فرصت یابند و برای برآوردن وظایف ویژه گروه آماده شوند [۷].

اعضای گروه‌های گوناگون که دارای بخش مشابه هستند، گروه‌های تخصصی تشکیل می‌دهند و با یکدیگر مطالعه می‌کنند، سپس هر فرد به گروه موردنظر خود برمی‌گردد و آن بخش را به هم‌گروهی‌های خود



[ Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26 ]

آموزش می‌دهد.لازم است این بخش‌های مجزا در کنار هم قرار داده شوند تا دانش‌آموزانی که به همدیگر وابسته‌اند از یکدیگر یاد بگیرند. کلید پروژه (کارگروهی) هنگامی قفل مسایل را باز می‌کند که کوشش‌های جمعی دانش‌آموزان با بهره‌گیری از شیوه‌های مشارکت جویانه یادگیری، با آگاهی و از طریق انجام فعالیت‌های عملی مبتنی بر همکاری گروهی شکل بگیرد [۷].

از محاسن بحث گروهی می‌توان به، ۱- سهیم شدن در عقاید و تجربیات و دانش یکدیگر (بهترین روش برای تغییر نگرش)؛ ۲- تقویت حس همکاری و احساس دوستی؛ ۳- ارزیابی افراد از خود؛ ۴- تقویت اعتماد به‌نفس و پرورش روحیه نقادی؛ ۵- تقویت قدرت مدیریت و رهبری فراگیران؛ ۶- تقویت قوه استدلال و اندیشه و نظم‌بخشی به افکار؛ ۷- کاهش هراس افراد کمرو و خجالتی؛ ۸- ایجاد امکان برای مدرس که با دید عمیق‌تری به فراگیران بنگرد و بتواند آموزش را براساس احتیاجات فراگیران برنامه‌ریزی نماید؛ ۹- امکان بررسی جمعی موضوع خاص از تمام ابعاد و ارایه راه‌کارهای جمعی برای آن؛ ۱۰- آشنایی با روش کسب اطلاعات و حل مسأله؛ و ۱۱- ملاحظه مستقیم میزان یادگیری فراگیران [۴، ۵، ۶] اشاره کرد.

موارد زیر از محدودیت‌های روش بحث‌گروهی هستند:

۱- برای کلاس‌های پرجمعیت قابل اجرا نیست؛

۲- برای فراگیران خردسال و یا با معلومات کم نسبت به موضوع چندان مناسب نیست؛

۳- اجرای آن بسیار مشکل است و به مهارت احتیاج دارد؛

۴- برای تمامی موضوعات آموزشی، نمی‌توان از این روش استفاده کرد؛

۵- وقت زیادی از زمان آموزشی را اشغال می‌کند؛

۶- پاره‌ای از موضوعات طرح نشده یا مبهم می‌مانند؛ و

۷- فراگیرانی که کمتر در بحث شرکت می‌کنند یادگیری کمتری دارند [۴، ۶].

## نتیجه‌گیری

تحول علم و فناوری، ضرورت تحول در فرآیند فعالیت‌های آموزشی را انکارناپذیر ساخته است. یکی از ضروری‌ترین تحولات در نظام‌های آموزشی، تحول در نگرش و روش تدریس معلمان و مدیران اجرایی نظام آموزشی است [۱]. باتوجه به بررسی‌ها و پژوهش‌های انجام شده، در میان روش‌های متعدد و جدید آموزشی، روش تدریس بحث‌گروهی، جهت اجرایی نمودن در دانشگاه‌ها و مدارس، کارآیی بالایی دارد. در زمینه اثربخشی روش بحث‌گروهی پژوهش‌های مختلفی انجام شده است و اکثرا موید اثربخشی آن به ویژه در مقایسه با دیگر روش‌های آموزشی هستند؛ مثلا مطالعه‌ای که توسط *منوچهر مهرام* و همکاران انجام گرفت، موید این مطلب است که یادگیری در شیوه بحث‌گروهی عمیق‌تر و موثرتر به‌نظر می‌رسد [۸]. اما به‌نظر می‌رسد که اثربخشی این روش در گروه‌های کوچک بیشتر است، مثلا در *پژوهشی که سید ابراهیم میرشاه‌جعفری* و همکاران در خصوص مقایسه میزان تاثیر روش تدریس بحث‌گروهی با روش تدریس سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی و مهارت‌های ارتباطی دانشجویان انجام دادند نتیجه گرفتند: روش تدریس بحث‌گروهی از نوع گروه‌های پنج‌نفره بر افزایش پیشرفت‌تحصیلی و نیز مهارت‌های ارتباطی دانشجویان موثرتر از روش سخنرانی است، درحالی که پیشرفت‌تحصیلی دانشجویان پسر بیشتر از دختران بود، اما در مورد پیشرفت مهارت‌های ارتباطی تفاوتی بین دختران و پسران مشاهده نشد [۷].

خلاصه اینکه، این روش تدریس، از مفیدترین و معتبرترین روش‌های آموزشی، در میان روش‌های تدریس گروهی است، زیرا محور کار در این روش مباحثه و مناظره است و پیشنهاد می‌شود اساتید و معلمان محترم، در دروسی که امکان اجرای این روش است تا حد امکان استفاده نمایند. چون با اجرایی نمودن این روش، کسب اطلاعات علمی، پرورش تفکر، توانایی اظهار نظر در جمع و تا حدود زیادی توانایی مدیریت، قدرت بیان، قدرت استدلال، قدرت تجزیه و تحلیل و قدرت تصمیم‌گیری افزایش می‌یابد.

## منابع


۱- کلاه‌دوزی احمد. روش‌ها و فنون تدریس. تهران: دانشگاه امام حسین (ع)؛ ۱۳۸۶.

۲- شعبانی حسن. مهارت‌های آموزشی. جلد دوم. تهران: سمت؛ ۱۳۸۶.

۳- کشاورزمحمدی نسترن، حسینی سیدقدیر. آموزش بهداشت و تکنولوژی آموزشی. موسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران، ۱۳۸۲.

۴- شعبانی حسن. مهارت‌های آموزشی. جلد اول. تهران: سمت؛ ۱۳۸۶.

۵- مشایخ فریده. به‌سوی یادگیری برخط. تهران: انتشارات آگاه؛ ۱۳۸۲.

۶- حجازی شیرین. طراحی آموزشی در تدریس. تهران: نشر و تبلیغ بشری؛ ۱۳۸۵.

۷- میرشاه‌جعفری سیدابراهیم، بهرامی‌خندابی فاطمه، لیاقت‌دار محمدجواد، عابدی محمدرضا. مقایسه میزان تاثیر روش تدریس بحث‌گروهی با روش تدریس سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی و مهارت‌های ارتباطی دانشجویان. تهران: انجمن آموزش‌عالی ایران؛ ۱۳۸۳.

۸- مهرام منوچهر، مهرام بهروز، موسوی‌نسب سیدنورالدین. مقایسه تأثیر تدریس به شیوه بحث‌گروهی دانشجومحور با شیوه سخنرانی بر یادگیری دانشجویان پزشکی. تهران: انجمن آموزش عالی ایران؛ ۱۳۸۳.




[ Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-26 ]